

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 20

Lýsingarprísur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 31. mei 1948

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

22 Árg.

Kærlighed og Kildevand.

Kærliekin skal til, sum maðurin segði, men skal festast búgva bara við honum, man onkuntíð fara og gerast »eldur í koluni«.

Fyrr á dögum vóru menniskjuni ikki so kravmikil sum nú, men hetta er ivaleyst gamalt orðatak, at ikki ber til at liva bara av »Kærlighed og Kildevand«, so eisini tá kravdu tey eitt sløg av »jardiskum góðsi«, um tey elskaðu hvørt annað, og kærlieksheimmal teirra var so bláur, at einki skýggj var á honum.

Sum tað er viðvíkjandi samlivinum hjúna millum, er eisini samfelagsliga. Vit kunna tosa um kærlieka okkara til fosturland, fosturjörð. Vit kunna halda fast í hondina á hvørjum øðrum, stara við vátum eygum upp í loftið og syngja: »Eg elski teg land, eg elski teg land . . .«. Men tað er ikki nóg mikið. Slíkar kenslubornar lótur eru sjálvandi góðar. Tær geva mannalivinum ein romantiskan dām, og tær kunna kveikja upp í hugan ein vilja til brøgd og gagnsverk fyri fœðilandið. Men so skulu tær bera fruktir, so skulu tær sýna seg í sonnum verki.

Lond nýta og tað í stórum hetta prosaiska, sum eitur peningur. Peningur er ikki altíð gagnligur; men við ongum peningi kann einki gerast. Menn, sum stýra skulu londum og ríkjum, mugu hava pening. Teir mugu hava eina figgjarlóg, ið veitir teimum nóg mikið av tí gulli, ið er treytin fyri øllum samfelagsligum vøkstri.

Sjálvstýrisspurningurin hin føroyski er langt síðan vordin ein peningaspurningur, ein figgjarspurningur. Spurningurin er tann, um vit vilja og kunna gjalda okkara sjálvstýri.

Eingin vitugur maður kann fara og kalla eitt landsstýri afturhaldandi og sjálvstýrisforðandi, um tað noktar at taka undir hendur mál, og ongar pengar eigur at halda teimum uppi við.

Løgtingið í Føroyum skal lógfesta reglur fyri inntøkum til umsitingina. Tað er tí skylda tess at gera so. Og tað er uttan líka ábyrgdarleyst at eggja til at

yvirtaka bæði eitt og annað og so mæla ímóti at veita pening til at undirhalda tókuna við.

Sjálvsagt vita øll, at landsstýrið nú á dögum kostar nógvar pengar. Men tað má vera skiligt, tí vit liva í einari dýrtíð, og peningurin gongur mangar ferðir meira nú, enn hann framman undan gjórði.

Men skiligt er eisini, at her kann mikil agitatión fáast burtur úr. Mótmælisflokkurin á Tingi mælir til at yvirtaka, men leggur ikki uppskot fram, hvussu peningur skal fáast. Tað er tað lættasta, og tað ið menna kann best móti hinum flokkunum, sum ábyrgd hava. Taka teir eingi mál, so er bara at siga, at teir vilja ikki. Vit tora, vit mæla til at taka. Men vit standa ikki við endan. Vit eru bara ein móttøðuflokkur, sum ikki stendur við stýrið.

Nær fær fólkíð eyguni upp fyri, at hasi brøgdini leiða okkum bert í ófœri og til klandurs?

Skúlaspurningar

Harri blaðstjóri! Eg vil biðja tygum um at gera so væl at taka hesa grein í blaðið.

Mær var hyggjandi í »Dagblaðið« dagsett tann 21/5—1948.

Tann fyrsta greinin er skrivað av K. W. Har er hann, sum vant, í ferð við at fáa deyð fólk at spökja. Eitt gamalt orð er, sum sigur: »Lat tey deyðu fáa frið í gróvinu«, og tað sama biði eg K. W. um.

So kemur ein grein um skúlar. Málið hevði verið fyri á lögtingi. Har sæst, at lögtingið hevur yvirtikið háskúlan og skiparaskúlan; men einki orð um, hvat teir ætla at gjalda hetta við.

Kunnu føroyingar vera gladdir um hetta tak? Avgjört nei!! Tú vil kanska spyrja hvi?

Vit hava eitt ógvuliga talandi dømi, studenta- og preliminar-skeiðið í Havn. Har sita væl lærdir menn við litlari løn og mugu hjálpast við tað hólíð, ið tekniskur skúli nýtir um kvöldini, og er tað bæði óviltið og ikki tíðarhóskandi á nakran hátt.

Og hvussu við næmingunum? Har koma fátækramannabørn úti av bygd og skulu á skúlan.

Ágrýtin verja!

Knút Wang. »Dagblaðsins« blaðstjóri, tykist nú í sínum mikla ágrýtni at fara at halda kartotek yvir ferðafólkið, sum vitjar Havnina. Hann roynir at verja ólíkindini hjá sínum monnum við at brongla tað, ið ein skrivar, og við sínum vanligu persónligu álopum.

Men einki batar tað honum at fjala tann veruleika, at menn hansara hava sviðið sjálvstýrisrørsluna. Hann fær teir ikki niður úr »leysari luft«, har teir hanga — so kann hann skemma hin partin út, sum hann vil. Tann parturin hevur, í hvussu er, roynt at virka so, at eitt úrslit skuldi spyrjast burtur úr.

Logi er næstan ikki at fáa, so nógvir næmingar noyðast at hava kamar saman við 2 og 3 øðrum, og liggur kostarhaldið frá 150—180 kr. um mánaðin, ja, enn tá í onkrum fœri meira. Skúlin kostar 20 kr. um mánaðin, og bókurarn koma at liggja um 3—400 kr. fyri árið.

Hetta skulu so fátækir arbeiðis- og fiskimenn gjalda, um teir vilja hava síni børn at læra nakað.

Nú vilt tú kannska nevna studning. Ja, hvat fáa tey, halt tær nú fast! 200—300 kr. um árið! Tað er alt.

Hesin skúli verður hildin av Føroya lögtingi, kunnu vit ikki vera errin av honum! Jú, vit kunnu saktans yvirtaka fleiri skúlar, og fáa teir undir somu kor sum studentarskúlin.

Allir rættshugsandi føroyingar skilja væl, at tað lønar seg ikki at gloypa yvir stórri bita, enn ein er fœrur fyri at svølgja.

Við tøkk fyri upptøkuna.

H.

Danskir fiskibátar til Grønlands.

Danskir fiskibátar, sum fóru til Grønlands, vóru inni á Tvøroyri í vikuni. Hetta eru stórir og væl útgjördir bátar. Teir ætla at nýta ymiskan fiskiskap: bæði snóri, línu og trol. Fiskurin verður lagdur uppá land, og so tikin heim við stórum fari. Manningin hevði góðar vónir um gott úrslit og segði, at nú skuldi Grønland brátt verða opnað.

KANTATA

til 900 ára Ólavsekúhátíðina 1930.

J. Waagstein hevur gjørt stórt og gott verk í føroyskum mentunarlívi. Hann hevur verið undangongumaður í musikkilivinum í høvuðsstaðinum. Hann hevur sett lög til sangir okkara, ið nú verða sungin, tá ið kór-sangur verður havdur. Og ikki seinast er at nevna hansara ágrýtna og gitna arbeiði at savna okkara gomlu sálmalög — ein mentunargripur av størsta virði — sum ivaleyst annars hevði verið mistur.

Hetta verkið, sum her oman fyri er nevnt, er sera prýðiligt verk og vert at eiga.

Henda kantatan var gjörd búgvín til Ólavsekúhátíðina 1930. Orðini eru sett saman av E. Mitens, og tónalagið hevur J. Waagstein gjørt.

Prentingararbeiðið er sera snottiligt og væl úr hondum greitt. E. Mitens eigur inngangsorð, og J. Waagstein hevur fororð. So er inngangssangur til kantatuna: Fjallprúða heim, og útgangssangur er: Harra Gud, titt dýra navn og æra, gamalt føroyskt sálmalag, teksturin eftir Peter Dass, og J. Dahl týddi.

Ófriðurin í Palæstina.

Stríðið í Palæstina hevur leikað í við sama lag, men nú hevur ráðið fyri Sameindu Tjóðirnar lagt fram fyri teir boð um at leggja ófriðin niður. Einki svar var givið.

U.S.A. hevur veitt tí nýggja ríkinum Ísrael eitt lán uppá 100 mill. dollars. Hesum láni hevur Bretland mótmælt og sigur at tað er at taka beinleiðis stöðu móti Arabarum.

Undir Íslandi og við Bjarnoyнна.

Tað tykist at vera fiskur undir Íslandi. Telegram kom frá »Vörðuni« (Silverlining), og hevði hon fiskað 200 skpd.

Telegram kom eisini frá »Leivuri Össurssyni«, hann hevði 85 tons. Hann hevur roynt við Bjarnoyнна. Sum frætt er hevur verið ólagaligt at fiska við Bjarnoyнна. Ísur hevur ligið, og skip mugu hava ligið úti á tí djúpa vatninum.